

روزگار

امام حسن
مجتبی(ع)،
با مردم به گونه
ای رفتار کن که
دوست داری با
تو آن گونه رفتار
کنند
اعلام الدین، ص ۲۹۷

ویژه فرهنگ و معارف رضوی

چهارشنبه ۸ اردیبهشت ۱۳۹۰

۱۵ رمضان ۱۴۴۲ | ۲۸ آوریل ۲۰۲۱ | سال سی و چهارم | شماره ۹۵۱۵ | ویژه نامه ۴۳

www.gudsonline.ir

نگاهی به فضائل و برجستگی‌های زندگی عبادی سیاسی امام حسن مجتبی (ع)

زمان گواه شکوه و شجاعت حسن علیّه است

۲

به همت شرکت فناوری و نوآوری رضوی محقق شد

ساخت گلخانه‌های کوچک مقیاس برای اشتغال‌زایی در مناطق محروم

۴

دیدگاه

جشن مالکیت دعا

حجت الاسلام محسن قنبریان در مجموعه یادداشت‌هایی به ۱۰ کارکرد سلوکی روز به پرداخته که در این قسمت به ششمین و هفتمین کارکرد با عناوین «احسان به فقرا» و «آزادیاد تضرع و خشوع» می‌پردازیم...

صفحه ۲

ویژه برنامه‌های میلاد امام حسن مجتبی علیّه

در حرم مطهر رضوی برگزار می‌شود

جشن کریمانه

۴

مجموعه‌ای کم‌نظیر در گنجینه نسخ خطی رضوی

قرآن‌های خطی بازوبندی

۴

قطار تهران _ مشهد

تمام زندگی من

۲

آن روزها

اطعام نیازمندان؛ سنت ۵۰۰ ساله حرم رضوی

محمدرضا انصافی: توجه به موضوع اطعام و رسیدگی به امور افراد نیازمند، یکی از مهم‌ترین جلوه‌های کارکردی وقف در جهان اسلام است. بسیاری از افراد خیرخواه و نیک‌اندیشی که به سنت حسنه وقف اهتمام فراوانی داشته‌اند، در بحث اختصاص درآمد موقوفه‌ها، همواره موضوع اطعام و توجه به نیازمندان را مد نظر قرار داده‌اند؛ حتی گاه این موضوع، به تنها موضوعی تبدیل می‌شد که واقف برای هزینه کردن درآمد موقوفه‌اش، مورد توجه قرار می‌داد. امروزه دست‌کم ۵۷ موقوفه که توسط ۱۷ واقف در مشهد، نیشابور، تهران، تربت‌جام، قوچان، تربت حیدریه، کرمان و رفسنجان وقف شده، موضوع اطعام و اکرام نیازمندان را به صورت اساسی مد نظر قرار داده‌است. در آستان‌قدس رضوی نیز بخش مهمی از درآمد موقوفه‌ها به این امر اختصاص دارد و اصولاً تأسیس مهمانسرای حضرتی به همین منظور صورت گرفت. از جمله موقوفاتی که بر آستان مقدس رضوی انجام شده و موضوع اطعام را مورد توجه قرار داده است، می‌توان به موقوفه مرحوم عتیقی (۹۳۱ق)، موقوفه مهدی‌قلی‌بیگ (۱۰۲۷ق)، موقوفه عبدالحسین تاجر تهرانی (۱۳۱۲ق) و موقوفه مهدی‌قلی‌خان قرآنی (۱۲۸۹ق) اشاره کرد. موضوع اطعام و اکرام نیازمندان و زائران محتاج کمک، تاریخی بیش از آنچه در اسناد می‌بینیم، دارد اما مستندها نشان می‌دهد در حرم رضوی دست‌کم از ۵۰۰ سال پیش، بحث رسیدگی مدون و منظم به امور نیازمندان و اطعام و اکرام آن‌ها، مطرح و مورد توجه مسئولان امر بوده است. افزون بر این، در سایر امور وقفی، مانند برگزاری عزاداری‌ها یا برپایی جشن اعیاد مذهبی نیز موضوع اطعام و اکرام نیازمندان یکی از مواردی است که نسبت به آن اهتمام فراوانی وجود دارد. در دهه‌های اخیر، آستان‌قدس رضوی با استفاده از همین موقوفه‌ها و نیز نذوراتی که در همین راستا در اختیارش قرار گرفته، اقدام به توسعه طرح‌های اکرامی نموده است که سال به سال بر انتظام و گستردگی آن‌ها افزوده می‌شود به ویژه در ماه مبارک رمضان، روزانه تعداد زیادی از افراد نیازمند را زیر پوشش قرار می‌دهد. بد نیست در این فرصت با هم نام برخی واقفان که در سده‌های گذشته، موقوفه‌ای را برای اطعام در ماه مبارک رمضان اختصاص داده‌اند، مرور کنیم مثلاً مرحوم محمود بیگا که در سال ۱۱۲۰ق/۱۰۸۷ش. موقوفاتی را در منطقه خیرآباد مشهد برای تهیه حلیم ماه رمضان و اختصاص آن به افراد مستمند و نیازمند، وقف کرد و یا یلداش‌بیک که در سال ۱۱۵۸ق/۱۱۲۴ش. مزرعه‌ای را در تبادکان وقف کرد تا از درآمد آن، در ماه مبارک رمضان حلیم تهیه و بین فقرا توزیع شود. مرحوم میرزا حسین، فرزند سیدمحمدجعفر محرر نیز از آن واقفانی بوده است که اطعام نیازمندان را در ماه رمضان فراموش نکرده‌اند؛ او در سال ۱۲۴۳ق/۱۲۸۱ش. موقوفات متعددی را در اطراف مشهد وقف افطاری دادن به مردم به ویژه نیازمندان کرده است. پیدا کردن مواردی مانند این‌ها در دوره معاصر هم سخت نیست و نشان می‌دهد که وقف، سنت مقدس و ماندگار، چگونه می‌تواند نقشی کلیدی در تدوام سنت حسنه اطعام ایفا کند؛ سنتی که جامعه ما با تاسی به ائمه معصومین(ع) و خاصه امام حسن مجتبی(ع) که امروز، روز ولادت باسعادت آن حضرت است، برقرار نگه داشته است و ان‌شاءالله برقرار خواهد ماند.

*منبع: کتاب حسن جاوید؛ نشر اداره کل روابط عمومی آستان قدس رضوی

نگاهی به تاریخ تأسیس تلگرافخانه در حرم رضوی و حواشی آن

سیگنال‌های عرض ارادت

شواهد، به راز آن پی ببریم.

راز یک نام‌گذاری عجیب

ایجاد تلگرافخانه و خطوط تلگرافی در ایران به سال ۱۲۷۴ق/۱۳۳۶ش. باز می‌گردد یعنی زمانی که «مسیو کرشش» اتریشی، نخستین خط را میان کاخ گلستان و باغ لاله‌زار در تهران عصر ناصرالدین‌شاه کشید. خیلی زود سیم تلگراف به شهرهای مهم و اصلی ایران هم راه یافت. ابتدا به مناطقی مانند فارس، گیلان، مازندران، کرمانشاهان و پس از آن‌ها به خراسان و شهر مقدس مشهد رسید. البته فکر

۲۲

ایوان شمالی صحن نو که به بست پایین خیابان (نواب صفوی) مربوط می‌شود، در میان اهالی قدیم مشهد و خادمان پراسابقه آستان قدس رضوی، به در «تلگرافخانه» شهرت دارد؛ نامی که البته زیاد از پیشینه آن نمی‌دانیم

نکنید این کار خیلی سریع انجام گرفت، نه! ۱۹ سال طول کشید تا مشهد هم صاحب تلگرافخانه شود. آزادی از بناهای دوره قاجار است؛ همان‌طور که در بحث مربوط به کیوت‌های حرم اشاره کردم، صحن آزادی پیش از اینکه به شکل امروزی در بیاید، باغی مصفا به نام «باغ ایلخانی» بود که در وسط آن، به دستور شاه‌عباس یکم، کیوت‌خانه‌ای ساخته بودند. در دوره فتحعلی‌شاه طرح ایجاد یک صحن جدید در محل این باغ ریخته شد و به این ترتیب، صحن آزادی با مشخصاتی که می‌بینید، شکل گرفت. این صحن هم مانند صحن عتیق(انقلاب) دارای چهار ایوان است که هر کدام از این ایوان‌ها برای خودش اسم و عنوانی پیدا کرده؛ نه اینکه این عنوان را سازندگان به آن‌ها داده باشند، نه! این اسم‌ها را به تدریج مردم به ایوان‌ها داده‌اند و البته پشت هر نام‌گذاری، تاریخی خواندنی و قابل بررسی پنهان شده است. ایوان شمالی صحن نو که به بست پایین خیابان (نواب صفوی) مربوط می‌شود، در میان اهالی قدیم مشهد و خادمان پراسابقه آستان قدس رضوی، به در «تلگرافخانه» شهرت دارد؛ نامی که البته زیاد از پیشینه آن نمی‌دانیم و می‌خواهیم با جست‌وجو در متون تاریخی و کنار هم قرار دادن

معمربین، یکی از این تلگرافخانه‌ها را در حرم مطهر ایجاد کردند و مکان آن، در مجاورت در شمالی صحن نو، یعنی همین دری که امروزه به تلگرافخانه مشهور است، قرار داشت. البته این اتفاق خیلی بعدتر از تأسیس تلگرافخانه خیابان ارگ افتاد و به نظر می‌رسد تأسیس تلگرافخانه حرم، مربوط به اواخر دوره قاجار باشد. ضمن اینکه این تلگرافخانه به عنوان خط خصوصی آستان‌قدس برای ارسال پیام‌های فوری هم مورد استفاده قرار می‌گرفت. از آنجا که محل قرار گرفتن تلگرافخانه در مجاورت صحن نو و اماکن متبرکه بود، معمولاً کسانی که تلگراف ارسال یا دریافت می‌کردند، گاه در ابتدا یا انتهای پیام، به بحث سلام و عرض ارادت به ساحت مقدس امام هشتم(ع) هم توجه داشتند؛ البته این مسئله به تمول و توانمندی مالی ارسال‌کننده تلگراف هم بستگی داشت چون تعداد کلمات افزایش پیدا می‌کرد و لازم می‌شد هزینه بیشتری پرداخت شود. از این‌رو، عرض سلام و ارادت به امام رضا(ع) از طریق سیگنال‌های الکتریکی متداول شد و تلگرافخانه حرم رضوی دریافت‌کننده این عرض ارادت‌ها هم بود. به این ترتیب، در شمالی صحن نو با نام «در تلگرافخانه» شهرت پیدا کرد.

عرض ارادت‌های امروزی

بعدها، محل تلگرافخانه به تلفنخانه حرم تغییر کرد؛ تلفنخانه‌ای که به اصطلاح قدیم، برای تماس «راه دور» بود و در دوران هشت سال دفاع مقدس وقتی سری به حرم مطهر می‌زدید، شاهد حضور خانواده‌هایی بودید که برای برقراری ارتباط با عزیزانشان در این محل حاضر می‌شدند. امروزه به لطف پیشرفت فناوری‌ها، ارتباط از راه دور اردتمندان با مضجع شریف رضوی سخت نیست و افزون بر تلفنی که مستقیم افراد را برای عرض سلام به روضه منوره وصل می‌کند، دوربین‌های داخلی حرم نیز به صورت شبانه‌روزی تصاویر آن را مستقیم برای دوستداران ثامن‌الحجج(ع) در سراسر دنیا مخابره می‌کنند. اما رسم سلام رساندن به امام رضا(ع) هنوز هم به صورت خصوصی در ارتباطات مخابراتی زائران وجود دارد؛ حتما شما هم زائرانی را در حرم مطهر دیدهاید که گوشی همراه خود را به سوی پنجره فولاد یا گنبد طلا می‌گیرند تا عزیزشان از آن سوی خط، عرض ارادت و حاجت و پیشگاه امام مهربان داشته باشد. باور بکنید یا نه، این رسم، یادگار همان تلگراف‌های عرض ارادت به حضرت ثامن‌الحجج(ع) است.

مجازآباد

یکی از کاربران فضای مجازی با انتشار عکس شهید صدرزاده در توئیتر، درباره او نوشت: «بچه زرنگ به این می‌گن! این تصویری است که شهید صدرزاده با آن خود را به جای یک مدافع افغانستانی جا زد. بخشی از صحبت‌های حاج قاسم درباره شهید صدرزاده را بخوانید: جوان تو دل برویی بود، آدم لذت می‌برد نگاهش کند من واقعا عاشقش بودم. این جوان چون ما راهش نمی‌دادیم نباید اینجا رفته بود مشهد در قالب فاطمیون به اسم افغانستانی خودش را ثبت نام کرده بود تا به اینجا برسد. زرنگ به این می‌گویند! به ما و امثال ما که دنبال مال جمع کردن هستن نمی‌گویند! با ذکاوت کسی است که این‌طور کار را بدست می‌آورد و بالاترین بهره را از آن می‌گیرد و به نحو احسن از فرصت استفاده می‌کند».

افشین علا، شعری را به آستان امام حسن مجتبی(ع) تقدیم کرده است. در ادامه بخشی از این شعر که در کانال تلگرامی افشین علا باز نشر شده را می‌خوانید:

نفعه باغ بهشت، عطر تن مجتباست
محلل کروبیان، انجمن مجتباست
در همه جا، بوی عشق گر رسد از کوی عشق
نافه آهوی عشق از ختن مجتباست
جمله اهل وفا، ریزه خور خوان او
ریشه جود و سخا، در سخن مجتباست
تاب فراق رسول، مرهم داغ بتول
در شب تار علی پیرهن مجتباست
کاش فلک کور بود تا که نبیند به غم
آن همه تیر ستم بر بدن مجتباست
شاه شهیدان حسین، تشنه لب و بی کفن
در صدد بوسه‌ای بر کفن مجتباست
جای قرن، از بقیع کاش نسیمی رسد
زان که او پس دلم در یمن مجتباست
در تن دین، جان از اوست رونق احسان از اوست
گرمی بازار حسن، از حسن مجتباست...

سال‌ها پیش وقتی رزمندگان ایرانی در جبهه‌های جنگ تحمیلی مشغول دفاع از ایران بودند ارکستر سمفونیک تهران برای روحیه دادن به آن‌ها به مناطق جنگی رفته بودند. آن‌ها در این سفرهایشان به مناطق حاج عمران، فاو، شلمچه و چند منطقه دیگر رفتند و برای رزمندگان می‌نواختند. صفحه اینستاگرامی زیرخاکی شوکا عکسی از حضور اعضای ارکستر سمفونیک تهران در جبهه مربوط به تاریخ اردیبهشت ماه ۱۳۶۵ منتشر کرد. اسامی از چپ به راست: علیرضا قوامی نوازنده پرکاشن، علیرضا خورشیدفر نوازنده کنترباس، سیاوش ظهیرالدینی نوازنده ویولا، رضا دبیری نوازنده ترومبون، محمدرضا احمدیان نوازنده فاگوت، رضا خدای نوازنده فلوت و بهمن پورقناد نوازنده فاگوت.

